

Szövetekkel építkeznek

A plasztikai sebészet szegedi gyökerei

Plasztikai sebészet. Keveset hallunk és keveset tudunk róla. Pedig gyökerei hazánkban 130 évre nyúlnak vissza, s különösen az utóbbi 25 esztendőben került ismét a figyelem középpontjába. A szakma elismert művelője, Zoltán János, az orvos-továbbképző intézet professzora a honvédkórházban végzett rendszeresen plasztikai műtéteket, s az általa vezetett tanfolyamon, mintegy húsz éve ismerkedett meg a plasztikai és helyreállító sebészet alapjaival dr. Bertényi Camilló, a SZOTE bőr- és nemibeteg-klinikájának adjunktusa, az égésplasztikai profilosztály vezetője. Arra kértem, beszéljen hivatalosról, az orvostudomány e szakterületének kibontakozásáról.

A plasztikai és helyreállító sebészet tulajdonképpen a sebészet egyik ága. Sajátossága, hogy ennek a szakterületnek nincs körülírt beteganyaga, mint a fülésznek vagy a szemésznek, ez a módszerek specialitása. Jellegzetes gondolkodásmódja, speciális műtéti technikája van, lényege a szövetekkel való építkezés. A plasztikai sebész helyreállítja a sérült testrészeket, felületeket, s a szövetekből pótolja, ami hiányzik. Hogy miként, arra nincsenek pontokba foglalható, szigorú szabályok: a sebész fantáziáján múlik, egy-egy betegnél miként „okoskodik ki” a teendőket. A helyes megoldáshoz azonban alapos tájékozottságra van szüksége, ismernie kell a baleseti sebészet, a bőrvégvázat, a plasztikai sebészet fortélyait, és tisztában kell lennie az éresi sebek kezelésének módjaival is.

Mi történik azzal a beteggel, akit valamilyen baleset ér, eltörik a lábszárcsontja, de a bőre is alaposan megsérült? A baleseti sebészen összeillesztik a csontját, a leszakadt bőr egy része azonban elhal, nem nő ki. A plasztikai sebész feladata, hogy tovább kezelje a beteget. Hogy miként? Az ép bőr felületéről vékony réteget levesz. A fele írha otmarad és behamosodik, a másik fele pedig a megfelelően előkészített, beteg felületre ültetve képez hámréteget. Ez a „tut is, marad is” módszer. Amellett már a második világháború éresi sérültjeit gyógyították.

Vajon minden hasonló esetben operációra van szükség? — kérdezhetnénk. Korántsem. Nagyon sok bőrsérülés és -betegség gyógyítható sikeresen kezelve. Ha minden próbálkozás hatástalan marad, akkor avatkozik közbe a sebész. Ha például valakinek bőrdaganata van, s a műtét után ennek helyén hézag maradt, a plasztikai sebészet pótolja a hiányzó részt. A visszártagulat okozta rossz keringés miatt igen sok ember szenved a lábszárfelektől. Ilyenkor is a bőrátültetéssel segíthet az orvos. Ehhez azonban értenie kell a visszerek tanához is.

Gyakori jelenség, hogy egy-egy ártatlan anyajegyből, festékes, rosszindulatú daganat fejlődik. Nagyon kártékony hiedelem, amely sajnos még az orvosok között sem ritka, hogy ezekhez nem szabad hozzányúlni, mert „elrákosodnak”. Megbocsáthatatlan téveszme: hisz a már rákos szöveteket mindenképpen el kell távolítani, hogy továbbterjedésüket megakadályozzák, a gyanús, még nem rosszindulatú szemölcsöket meg azért nehogy azzá váliának. Tehát, ha valaki észreveszi, hogy anyajegye nagybobbodik föltétlenül mutassa meg orvosnak! Az idejében észrevert és kezelt betegség tökéletesen gyógyítható.

A plasztikai sebészen — bármilyen furcsán is hangzik — egészséges embereket is „gyógyítanak”. Igaz ugyan, nem betegség a horgas orr, az elálló fül, a lógó mell és a ráncos arc, mégis fogadják az efféle panaszokkal hozzáfutókat az osztály orvosai. A közvélemény nem is olyan rég még erkölcsellenesnek bévegezte azt, aki szépülés céljából az operációt is vállalta. Ma világszerte elismert ága a plasztikai sebészetnek az esztétikai sebészet. Ennek Szegeden is adottak a föltételei. Egy érdekesség: míg az USA-ban, az NSZK-ban az öregedő korosztály szeretné pénzével késleltetni az idő múlását, nálunk inkább a fiatalok várják az orvostól a szépítő csodát. Ha egy húszéves tmk-lakatos hosszú haját hord, nem biztos, hogy di-vatból vagy hanyagságból teszi. Előfordul, hogy a kócsátor alatt jókora, elálló fül rejtőzik. Hosszú tusakodás után csak fölkere-sik a plasztikai sebész az elismerő pillantásokra vágó, vagy férfijüket megtartani akaró asszonyok is. Többnyire olyanok, akik két-három gyerek születése után nem akarnak lemondani női csáb-erejükről sem. Rajtuk is áll, hogy visszanyerik-e lányos, ruganyos alakjukat: meg kell győzniük az orvost, életük megszépül, lelki nyugalmuk visszatér, ha külsejük hibáitól megszabadulnak.

A profilosztályon emellett szak-képzett kézsebész is dolgozik, mégis itt, Szegeden az általános plasztikai sebészet művelése és fejlesztése a fő feladat. 1963 óta meg is operálják az erre szoruló bőrbetegeket a klinikán. A 18 esztendő alatt 18 ezer műtétet hajtottak itt végre. Kezdetben valóban úttörő munkát végeztek: a bőrklinika betegeit kellett föl-mérni, kiknek van valóban szükségük sebészi beavatkozásra. Szakirodalom híján saját, eddigi tapasztalataikra építhettek, s az új ismereteket is a maguk gyakorlatából meríthették. Az óvatos első lépések megtételekor nem-egyszer hangzott el körülöttük a kérdés: ugyan, mi értelme ennek? A választ az élet adta meg. Kiderült ugyanis, hogy a bőrvégvázzati betegek egy része eddig gazdátlan volt. A szegedi bőrkli-nika színhelve lett az éresi sér-ültek korszerű kezelésének: bőrvégvász és plasztikus egyült munkálkodik fölénülükön. Két évvel ezelőtt, 1978-ban az Egész-ségügyi Minisztérium elismerte a tíz éve folyó munka létjogosult-ságát, s akkor státuszokat is kap-tak a gyógyítás elősegítésére. Je-lenleg 17 ágy s tavaly óta külön műtő tartozik az osztályhoz.

Az általános plasztikai sebészet gyökerei már oldalhajtásokat is növesztettek: Budapest és Pécs után a kecskeméti megyei kórházban is végeznek ilyen műteket. A szakemberek ismerik ennek a területnek fontosságát, minden gondját és problémáit, csak egyelőre nincs közös társaságuk, amely kerete lehetne a kölcsönös eszmecseréknek. Márpedig ez igen fontos lenne, azért is, hogy előkészítsék a hazai plasztikai sebészek szervezett képességét.

CHIKÁN ÁGNES

Vigeland: Szökőkútterv — múzeumban

Herbst Zoltán

Kőtollú madár

Százkaromnyomú ének — titkos madár — ágon viaskodó szép madaram

ha énekelsz olló-szára csörög feldarabolja a levélszűrő nansugárt.

ha őrzöd az erdőt nyugodtan alszanak a vadak vigváz rájuk egy kiáltás.

Fogsz még repülni énekelj! ha most barna ághoz köt is kővé fagyott tollad.

Simai Mihály

Hol van a fény?

a kőtenger megrendül áramszünet rázza a testét se-té-se-tova liftek mellé: rázza a zokogó kiáltozás hol vagytok? hol vagytok?

s miért? mikor? tornyosulnak torony-hullámai a kőtenger megindul minden sejtje vibrál természetes fényforrásait keresi testet testhez dörzsölve próbálja feltölteni áramkörét a szagzagott széthullt az éjszakává-változott világot

hol van a fény?

árnyék-tolvajok macskaszemű rablók egy-egy sikoltás mintha torkolatúsz — pisztolvélvés a bútorreccsenés is — a kőtenger megdermed félelmében fekete tömbök a szökőár-házak

s valami robbanásra-időzített tűzgömb izzik a Hold helyén az égen

A középszer alkonya

Egy kis körsétára, amolyan szellemi túrára hívom az olvasót. Igérem, nem lesz különösebben farszto, hiszen hátizsákot sem kell cipelni hozzá. Invitálásom csupán arra szól, hogy próbáljunk meg egy kicsit együtt gondolkodni. Hogy miről? Magunkról. Mindennapjainkról, életünkéről, amiben sok minden megváltozott az utóbbi egy-két évben. Például megugrottak az árak, s egyre többet kell dolgoz-nunk ahhoz, hogy úgy éljünk, ahogy két-három éve még tehet-tük. Hát, igen, ugye ismerős a dolog. S ismertek az érvek is. Nyersanyag- és energiaválság, világméretű gazdasági recesszió... Mindennek a hatása alól mi sem vonhatjuk ki magunkat. A másik oldalon: dolgozunk hatékonyabban, jobban, akkor legalább majd megszerzitek életszínvona-lunkat képesek leszünk megtar-tani.

Kétféle érvrendszerrel találko-zunk általában mindennapjaink-ban, s mivel mindkettőben akad bőségesen igazság, mindkettőt tudomásul vesszük — úgy ahogy —, hogy azután minden menjen tovább a maga útján. Valahogyan így vagyunk ezzel, mint magán-emberek, s így vagyunk, mint dolgozók, vezetők is. Mert veze-tőként föltárunk tartalékokat, le-faragunk egynéhány költséget, egy picit a kereslethez formáljuk a termékszerkezetet, s közben mutogatunk a vilápiaci helyzet-re: mindenről az tehet. Mi azon-ban — lám! — még így is tar-tani tudjuk magunkat.

Valóban, tartjuk is magunkat. Sőt, tavaly már némi sikert is elkönnyelhetett a gazdaság, mert képes volt nem csupán parírozni a vilápiaci, számunkra hátrá-nyos mozgásokat, hanem vala-melyest élébe is tudunk menni e folyamatoknak. Mégis egyelőre nemigen sikerült megváltanunk — nemhogy a világot — önmagunkat sem. Pedig lépnünk kel-lene, de sokszor úgy érezzük, ördögi körben vagyunk, amiből ki-törnünk sehogyan sem sikerül. Vajon valóban létezik ilyen kör? Alighanem igen.

Kísérleljük meg, hogy belegon-doljunk egy átlagos magyar vál-lalat helyzetébe. Mondjuk egy ruhagyárba, amely dolgozik ex-portra és a hazai piacra egyaránt. Termékeinek minősége, használati értéke, divatossága — összehasonlítva a vilápiaci élvo-nallal — közepesnek mondható. Vajon mi lesz mindennek a kö-vetkezménye?

Az adott ruhagyár nyilván külföldön és itthon is csak közé-pes árat képes elérni termékei-ért. Mindez kétféle következménnyel jár. Kezdjük az export-tal! Az adott gyárnak, ha szá-mottevő devizabevételre akar szert tenni, nyilván sokat, meny-nységben sokat kell szállítania a külföldi piacokra, amelyek első-sorban a minőséget, a divatossá-got és a kiváló használati érté-ket fizetik meg. S mivel gyá-runk termékei általában közepesek, egy-egy darabért nyilván jó-val kevesebbet kaphat, mintha a világszínvonal közelében lenne. Sokat, mennyiségben sokat kell tehát szállítania külföldre. Rá-adásul vállalatunk jelentős hányadban importanyagokat használ föl — ha közvetve is — ter-mékeinek előállításához. Nos, ah-hoz, hogy fedezze importigényét — akár közvetett igényét is — többet kell eladnia. Igen ám, de ez a mennyiségi többlet nyilván újabb anyag- (és természetesen energia-) igényekkel jár együtt, tehát e többletbehozatal miatt újra csak többet kell kivinnie.

Nézzük a belföldi piacot! Ugyanez a gyár dolgozik belföld-re is. Termékeit természetesen így, vagy úgy, de importanyag-gal és energiával állítja elő. Korá-bban már megállapítottuk; ter-mékei minőségre, divatosságra, használati értékre középszerűek. Vajon mi történik az üzletek-ben? A vásárlóknak általában van valamiféle elképzelésük, hogy mit szeretnének venni. De azt képtelenek megkapni, mert vál-lalatunk (és még sok más cég) közepes színvonalú termékeket szállít a piacra. A vevő tehát megvesz egy-két éves keresés után valamit, ami egy kicsit hasonlít elképzelésére, de hamar rájön, nem erre volt szüksége. Aztán újra lát valamit, azt is megve-szi, s mondjuk, megvásárolja még a harmadikat is. Vagyis beszerzett — nagyjából szinte kényszerből — három olyan ru-hadarabot, amivel igazán szólna nincs meglegedve.

Mi a lényeg? Az, hogy a vevő nem egyet, hanem kettőt, hár-mat volt kénytelen venni vala-miből, s még mindig nem tart ott, ahol egy darabbal is tarthat-na, ha tehetné. Mindez rontja a vásárló közérzetét, mert nyilván ő is akkor járt volna jobban, ha netán egy kicsivel drágábban is — bár ez sem előírás —, egy da-rabbal képes lett volna megol-dani tökéletesen azt, amit akart. De a közepes küllem ráadásul túlzott keresletet is támaszt sok-szor, amihez ismét csak anyagés energia szükséglettel. Vagyis adott vállalatunk kénytelen még többet exportálni, hogy a túlzott belföldi kereslet anyag-és ener-giaszükségletét is biztosítsa. Kénytelen még többet exportálni, természetesen nyomott áron. Azaz: dolgozunk, egyre többet dolgozunk, de sokszor úgy érez-zük, egyszerűen nincs értelme a munkánknak, mert sokat, nagyon sokat fölhal belőle a vilápiaci árak folyamatos emelkedése, amiből nekünk alig van hasznunk...

És itt érkezünk el a lényeg-hez. Mármost ahhoz, hogy ha csak többet dolgozunk, de ugyan-úgy, vagy alig másként, mint az-előtt, a több munka végül is nem hasznot hoz, hanem többe kerül. Egyszerűen azért, mert nem annyira bevettelt, mint in-kább még több munkát szül egy olyan kényszerpálya, amit joggal nevezhetünk ördögi körnek. Ak-kor hát nincsenek kiutak? De, vannak.

Igaz, eddig mindent alaposan leegyszerűsítettünk gondolatmen-tünkben. Hiszen az emlegetett szempontok így nem föltétlenül igazak, ám összgazdasági mére-tekben föltétlenül azok. Mindez végül is a megoldást is kínálja: a jobb minőséget, küllemet, használati értéket — mert csak így juthatunk ki ebből az ördögi körből. Hiszen akkor kevesebb termékért kaphatjuk meg a szük-séges devizamennyiséget, s így eleve kevesebb importanyagot és energiát kell elfogyasztanunk adott érték előállításához. A divat frissebb, egészségesebb köve-tése pedig mérsékelheti a belföld-i, mennyiségileg föltöltött ke-resletet is, ez ismét csak csök-kenetheti behozatalunkat. Így min-denképpen csak jól járhatunk.

A minőségi váltás természetesen nem túl egyszerű. Túlontúl is megszoktuk eddigi módszereinket, s amíg olcsón juthattunk anyag-hoz és energiához, addig nem is okozott túl sok gondot mindez. Ám a drága anyag és energia korszakában a minőségére, kül-lemére, használati értékére nézve középszerű eredményt adó mun-ka ideje egyszer s mindenkorra lejárt. Mert ha csak többet dolgo-zunk, de úgy, ahogyan azt korá-bban tettük, arra csak ráfizet-hetünk. Nem többet, hanem másként kell dolgozunk, mint eddig. Szébb, jobb, divatosabb, keresettebb, jobb áron eladható termékekkel kell jelentkeznünk a piacokon. Csak ez lehet, csak ez a megoldás.

SZÁVAY ISTVAN